

BAROK

Wprowadzenie

SŁONIK

gabinet terapii dysleksji

www.slunik-terapia.pl

BAROK

Włochy - druga połowa XVI wieku do końca XVII
Europa Środkowa - od XVII do połowy XVIII wieku
W Polsce od wieku XVII do lat 40. XVIII wieku

Nazwa epoki:

- z portugalskiego *barocco* oznacza perłę o nieregularnych kształtach. Nieregularność, deformacja, inność to kluczowe określenia tej epoki.

Cechą charakterystyczną epoki są przeciwieństwa. To czas zarówno rozwoju różnych dziedzin sztuki, jak i licznych wojen, których podłożem były konflikty religijne. Stąd pojawiające się niepokoje metafizyczne, dotyczące ulotności ludzkiego życia.

FILOZOFIA

Kartezjusz - przedstawiciel racjonalizmu, uznawał rozum za podstawę wiedzy. Był autorem słynnych słów "**cogito ergo sum**" - myślę więc jestem.

Blaise Pascal - autor tzw. zakładu Pascala. Według niego człowiek nie ma możliwości rozumowo wytłumaczyć obecności Boga, ale bezpieczniej powinien założyć, że istnieje. Wówczas nic nie straci. Jest także autorem metafory człowieka jako trzciny myślącej.

SZTUKA

W sztuce widoczne było zamiłowanie do niezwykłości, dynamizmu i licznych zdobień. Miała opierać się na zaskakującym pomysłem (**konceptyzm**). Zadaniem artysty było olśniewać i zadziwiać odbiorcę.

Caravaggio, Pocątunek Judasza (1602).
National Gallery of Ireland, Dublin.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Caravaggio#/media/Plik:Caravaggio_-_Taking_of_Christ_-_Odessa.jpg

Diego Velázquez
, Wenus z lustrem (1647-51),
National Gallery w Londynie.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Diego_Vel%C3%A1zquez#/media/Plik:RokebyVenus.jpg

Poezja metafizyczna

Nurt poezji religijnej, zaprzeczający renesansowym tendencjom zamykania do filozofii stoicyzmu i pojęcia cnoty. Jego twórcy stawiali trudne pytania o sens ludzkiego życia w kontekście nieuchronnej śmierci. Za pomocą konceptu, kontrastów oraz oksymoronów ukazywali trudną relację człowieka z Bogiem i światem. W ich przekonaniu świat nie jest harmonijny, to raczej arena, na której człowiek toczy ciągłą walkę. Szatan przez cały czas stawia na drodze człowieka pokusy, walczy o jego duszę z Bogiem, stąd istota ludzka jest wewnętrznie rozdarta między duchem a ciałem (między przyjemnościami duchowymi a cielesnymi).

Z nurtem tym wiąże się motyw marności - **vanitas**.

Najwybitniejszym przedstawicielem tego nurtu był **Mikołaj Sęp-Szarzyński**.

Według poety w tej trudnej wewnętrznej walce człowieka, „jasnością” i wybawieniem jest Bóg. Wiara w Niego zapewnia życie wieczne i wewnętrzny spokój.

Poezja dworska

Najważniejszą zasadą była oryginalność i niecodziennność. Poezja miała zachwycać, zaskakiwać, a nawet szokować. Cel ten osiągnęto, stosując wyszukane środki stylistyczne. Zaskakujący pomysł artysty określano mianem konceptu.

Najwybitniejszym przedstawicielem tego nurtu był **Jan Andrzej Morsztyn**.

Ciekawy pomysł artysta zastosował w sonecie "**Do trupa**". Niespodziewanie zestawiał nieboszczyka z człowiekiem zakochanym. Zaskakująco trup okazał się być w lepszej sytuacji niż zakochany, ponieważ był już wolny od cierpień, nie czuł niczego.

Poezja ziemiańska

Ściśle związana z **sarmatyzmem** - przekonaniem, że szlachta polska pochodzi o starożytnego ludu Sarmatów, a miejscem idealnym był dwór ziemiański. Wierzano, że Sarmaci zostali wybrani przez Boga. Ich zadaniem była obrona Europy przed innowiercami (Turkami) - **mesjanizm sarmacki**. Uważali Polskę za "**przedmurze chrześcijaństwa**". Zjawisko sarmatyzmu przez długi czas było oceniane negatywnie, łączono je z megalomanią i ksenofobią, które dorowadziły do upadku.

Najwybitniejszym przedstawicielem tego nurtu był **Jan Chryzostom Pasek**.

W "Pamiętnikach" ukazał życie, obyczaje i kulturę szlachecką XVII wieku. Krytykował zagraniczne zwyczaje i pochwalał przywiązanie Polaków do tradycji oraz religii. Akceptował niechęć do wszelkich zmian.

Motywy

- **Miłość** - to skomplikowane uczucie, przynosi ból oraz cierpienie.
- **Przemijania** - śmierć jest nieodłącznym elementem życia ludzkiego, które jest ulotne i marne (**vanitas**).
- **Arkadia** - miejsce szczęśliwe, pełne harmonii, to wieś, dwór ziemiański.
- **Wewnętrzne rozdarcie** - człowiek jest istotą rozdwojoną wewnątrz, która prowadzi ciągłą walkę pomiędzy duchem a ciałem.
- **Sarmatyzm** - przekonanie, że Sarmata to idealny patriota, obrońca kraju i chrześcijaństwa.

SŁONIK
gabinet terapii dysleksji

www.slonik-terapia.pl

